

PROBLEMA CERAMICII DACICE ȘTAMPILATE ÎN SUD-ESTUL TRANSILVANIEI

de ZOLTAN SZÉKELY

Dintre resturile de cultură materială ale populației dacice, care a trăit pe aceste meleaguri, cea mai numeroasă este ceramica. Materialul ceramic descoperit în așezările și cetățile dacice din Transilvania a format obiectul de studiu al mai multor cercetări¹, care după pastă, felul de confecționare, l-au împărțit în două mari grupe : 1, ceramica primitivă poroasă lucrată cu mâna și 2, ceramica fină lucrată la roată. În afară de acestea se mai găsesc și mărfuri de import : ceramica grecească și cea romană provenită din diferitele epoci, după cum dacii au intrat în contact cu aceste popoare în cursul istoriei lor. Ceramica dacică făcută cu mâna este cu sau fără decor. Decorul obișnuit constă din briu alveolat sau crestat, din alveole, incizii și din butoni. Ceramica fiind de culoare cenușie sau brună făcută la roată este decorată cu lustru sau cu dungi roșii executate prin vopsire. Acest ultim fel de ornament apare în sec. I î.e.n. și este frecvent de ceramica dacică târzie din sec. I. e.n.². O grupă aparte o formează ceramica făcută la roată și decorată cu ornament ștampilat³. Această ceramică se găsește într-un număr destul de redus la daci și atribuirea ei dacilor sau încadrarea ei în grupa ceramicii de import pînă acum nu a fost rezolvată în mod satisfăcător. În cele ce urmează facem cunoscute două fragmente de vase ștampilate, care au fost descoperite într-un context dacic și încercăm să stabilim cui putem atribui confecționare lor.

Prima piesă constituie un fragment din peretele unui vas mai mare făcut la roată din pastă bine frământată, arsă bine în culoarea brun-că-

---

Transilvania, București, 1969, p. 15-17.

¹ Bibliografia la I. H. Crișan, *Ceramica daco-getică cu specială privire la*

² *Op. cit.* p. 199 ; Székely Zoltán, *Cetatea dacică de la Covasna*, sub tipar

³ I. H. Crișan, *op. cit.*, p. 143, 210.

rămizie, gros de 0,7-2 cm. Este decorat cu un brîu neted, sub care se află o frunzuliță și un șir de rozete, din care s-au păstrat numai două (Fig. 1/1).

Acest fragment de vas a fost găsit în anul 1970 în hotarul comunei Sîncrai (jud. Covasna) pe locul numit „Dîmb“ (Domb) pe o movilă care se ridică pe malul drept al Oltului. Pe acest loc au fost săpate niște gropi de lucrătorul Kiss Ferenc și la adîncimea de 0,60-1 m au ieșit la iveală fragmente de vase dacice: cești, fructiere, căni și o monedă de argint (Fig. 2). Cercetarea la fața locului a constatat că pe acest loc a fost o așezare dacică. Moneda este un denar de argint republican roman, emis de magistratul C. Vibius Pansa, din anul 87 î.e.n. Descrierea monedei : Av. Capul lui Apollo laureat spre dr ; înapoi capul lui Pansa.

Rv. (C. VIBIUS CF in exergă). Minerva cu trofeu și lance, în quadrigă, galopează spre dr. Greutatea : 3,23 gr, diametrul 17 mm. Grueber, Roma, 2444 (tip general), anul 87, î.e.n. Moneda e uzată.

Fragmentul celălalt a fost descoperit în hotarul comunei Satu-Nou (jud. Brașov) pe locul numit Wierem, situat pe malul pîrfului Habsch. În toamna anului 1971 fierul plugului a scos la iveală fragmente de vase, care au fost adunate și predate Muzeului din Sf. Gheorghe de către metodistul cultural Seres Andras. Aceste fragmente de vase aparțin epocii bronzului, Latène-ului dacic și numai un singur fragment de vas epocii prefeudale, secolelor VII-VIII e.n. Printre fragmentele de vase dacice se află și o bucată din toarta de bandă a unei căni făcută cu mîna din pastă bună și arsă în culoare brun-cărămizie. Fragmentul, de fapt capătul unei toarte este lat de 5 cm, gros de 3 cm, la margine este decorat cu frunzulițe imprimate lăsînd spațiul din mijloc nedecorat (Fig.1/2).

Ceramica de uz casnic cu decor șampilat și imitații de terra sigillata în Pannonia este cunoscută deja în epoca imperială timpurie din sec. I-II, iar în Dacia din sec. II-III din lagăre militare și așezări civile. Această ceramică este făcută din pastă bună și arsă în culoare cenușie-neagră sau brună. Decorul constă din rozete, din cercuri făcute cu pătrățele imprimate⁴ sau din alte elemente de decor ca litera S, frunza stilizată, forme de pișcoturi etc.⁵. Această ceramică șampilată după 271 e.n. dispare din Dacia. Lipsește și din materialul ceramic al purtă-

⁴ Székely Zoltán, *Villa rustica romană de la Ciomășia*, în *Studii și Comunicări*, Muzeul Brukenthal, vol. 14 fig. 6/4, 7/6 ;

⁵ Székely Zoltán, *A Komollói erődített tábor*, Cluj, 1948, Pl. X., 7-9, 13, 16-17, 19, 23-24.

torilor culturii Cerneahov-Sîntana de Mureș din sec. III-IV, care sînt atestați în partea estică a Transilvaniei. Persistă însă în sec. IV în castrele și așezările civile romane din Pannonia. Cercetătoarea maghiară Salamon Agnes explică acest fenomen prin faptul că, după părăsirea Daciei în timpurile tulburi care au urmat, mulți dintre locuitorii Daciei printre care au fost și meșteșugari-olari, s-au mutat în Pannonia. Iar ceramica șampilată în Pannonia din sec. IV, o consideră ca de origine din Dacia, din lumea barbară.

Cercetînd fragmentele de ceramică șampilată găsite în Sîncrai și la Satu-Nou se observă unele deosebiri față de ceramica șampilată cunoscută din lagărele romane, în privința felului lor de confecționare și a decorului. Vasele romane sînt făcute dintr-o pastă mai bună, mai bine arsă și pereții lor este mai subțiri. Aceste fragmente sînt mai slab arse, au pereți groși și arată o prelucrare mai grosolană, toarta chiar este făcută cu mîna. Elementele de decor, rozetele și frunzulițele diferă de cele cunoscute din ceramica romană șampilată. Aanalogii mai apropiate pentru acestea se găsesc în imitații de cupe deliene cunoscute din așezările geto-dacice de pe teritoriul de dincolo de Carpați, ca Zimnicea, Popești etc. dar și în Transilvania, de la Sighișoara, Țicmandru⁷ și Poian⁸. La ornamentarea acestora cu rozete și frunzulițe au folosit tipare sigilare. Pentru rozeta vasului de la Sîncrai analogia cea mai perfectă ne-o dă vasul mare decorat cu rozete și cu călăreți descoperit la Zimnicea și vasul găsit la Rudele⁹; executarea formei frunzelor de pe cupele deliene getice de la Zimnicea este aceeași ce se găsește pe aceste două fragmente de vase. În afară de acestea au folosit și roțița dințată, cu care au făcut pe vase ornamente de rozete și frunze ca la așezarea dacică din sec. II-III e.n. de la Șiliștea Scheii, din Moldova¹⁰.

În concluzie putem constata, că dacii au confecționat și ceramică șampilată folosind tipare sigilare după modelele cupelor deliene destul de timpuriu, deja în sec. I. î.e.n. după cum arată fragmentul de vas șampilat de la Sîncrai datat cu o monedă din anul 87 î.e.n., care ser-

⁶ Salamon Agnes, *Spätromische gestempelte Gefäße aus Interrisa*, Folia Archaeologica, XX. 1969, p. 56-60.

⁷ I. H. Crișan, *op. cit.*, p. 209, fig. 115/1-2; Irina Cosan Franga, *Cupele „deliene” getice pe teritoriul României*, în Arheologia Moldovei, V, 1967, fig. 9, 10, p. 27, fig. 11/13, fig. 12/1-4.

⁸ În colecția Muzeului din Sf. Gheorghe, nepublicat.

⁹ I. H. Crișan, *op. cit.*, Pl. LXXXVII, 1-2.

¹⁰ Gr. Foit, *Așezarea dacică de la Șiliștea Scheii (sec. II-III. e.n.)*, în Studii și Materiale, Muzeul Suceava. 1969. p. 33-35, fig. 9.

vește ca element de datare „post quem“. Această ceramică a fost destul de frecventă, fiind cunoscută și din Țara Birsei, de la Satu-Nou, de la Grădiștea Mușcelului, din Moldova de la Bitca Doamnei¹¹ și din Muntenia de la Cetățeni¹² etc. Această manieră de ornamentare este de origine grecească¹³. Într-o perioadă mai târzie la dacii liberi elemente de decor cu rozeta și frunza mai persistă, însă sînt executate cu roțița dințată ca la Siliștea Scheii și la București la Foișorul Mavrocordatului¹⁴; acest procedeu este de origine romană și a fost împrumutat din ceramica romană provincială. Prin urmare originea ceramicii ștampilate la geto-daci trebuie căutată în ceramica greco-romană. Acest procedeu de ornamentare se mai păstrează la populația romantizată din sec. VI e.n. în sud-estul Transilvaniei, după cum arată fragmentele de vase cu decor ștampilat des coperite la Cernat și la Poian (jud. Covasna).

A U S Z U G

In den dakischen Siedlungen sowie in deren Burgen in süd-östlichem Teil Siebenbürgens, wurden ausser der mit der Hand geformten Gefässe, verziert mit Knopf und Tupperreihen, gibt es auch Gefässe die am Töpferrad verfertigt wurden, mit geglätertem Muster oder mit rotfarbigen Streifen.

Eine besondere Gruppe bilden die Gefässe mit eingestempeltem Ornament diese Art wurde bisher als Import-Keramik verzeichnet.

Zwei Bruchteile dieser Keramik in einer klar dakischer Siedlung beweisen, dass diese lokal erzeugt wurden. Ein Bruchteil kam zum Vorschein in Sincrai (Kreis Covasna), mit einem republikanisch-römischen Denar Ornementsart bei den Daken ist griechischer Einfluss.

BILDERTAFEL :

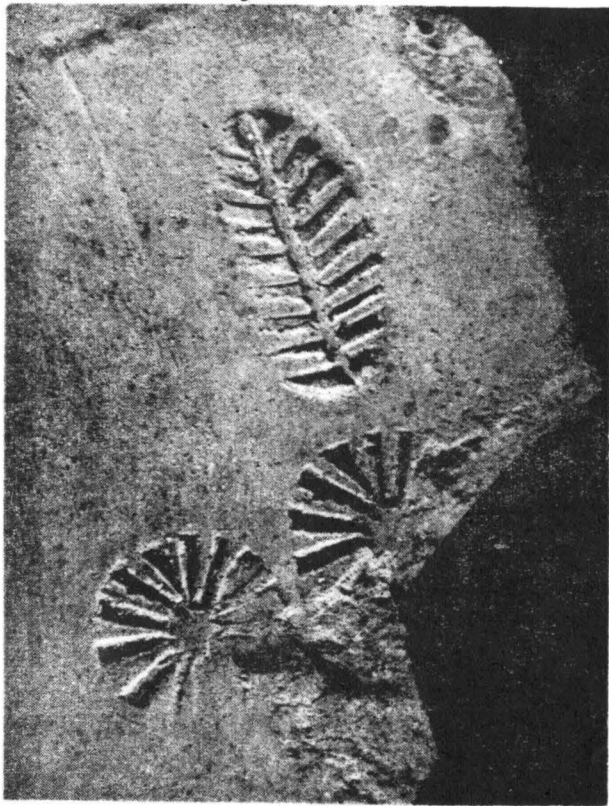
- 1 Gefäss — Bruchteil von Sincrai, Kreis Covasna
- 2 Gefäss — Bruchteil von Satu Nou, Kreis Brașov.
- 3 Republikanisch-römischer Denar von Sincrai, Kreis Covasna.

¹¹ Informația de la prof. N. Gostar.

¹² Informația de la prof. Dinu V. Rosetti.

¹³ Irina Cosan Franga, *op. cit.*, p. 32.

¹⁴ Informația de la M. Turcu.

3

1

2

Fig. 1. 1 — Vas, fragment de la Sîncrai, jud. Covasna ; 2 — Vas, fragment de la Satu Nou, jud. Braşov ; 3 — Denar roman republican de la Sîncrai, judeţul Covasna.
<http://cimec.ro> - <http://istoriebv.ro>

